

Лекція № 6.

СВІТОВЕ КІНО ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Хоча американські фільми досягли піку своєї популярності в Сполучених Штатах у 1946 році, змінилися обставини незабаром принесли труднощі, які мали сформувати наступну чверть століття історії кіно. Найбільших зривів викликала поява телебачення. Швидке розповсюдження домашніх телевізорів у 1950-х роках супроводжувалося постійним падінням кінопоказу. Намагаючись боротися з привабливістю телебачення, кінокомпанії запровадили нові технології – широкоформатні та тривимірні процеси – які запропонували більш вражаюче екранне зображення. Тривимірність, або 3-D, передбачала запис кількох зображень через фільтри, які спрямовували світло, і вимагала від глядачів носіння спеціально розроблених окулярів для спостереження за тривимірними ефектами. Голлівудські студії з ефектами, які «спливають з екрану прямо на вас», випустили три десятки 3-D фільмів у 1953 і 1954 роках. Але популярність цього трюку скоро пішла нанівець, і від нього швидко відмовилися.

Незважаючи на те, що кіноіндустрія США залишалася домінуючою на світовій арені, труднощі Голлівуду виникли, коли інші кінокультури почали оговтуватися від 11-ї світової війни та зробити свій власний міжнародний вплив завдяки інноваціям у мистецтві та тематиці. Далі наведено огляд найважливіших із цих подій в епоху після 1945 року.

Перший важливий післявоєнний рух у кіно прийшов з Італії та отримав назву неореалізм. Спочатку цей термін було введено, щоб пов'язати тенденції в італійському кіновиробництві з французьким поетичним реалізмом 1930-х років. Провідними режисерами неореалізму були Роберто Росселліні та Вітторіо Де Сіка. Ці режисери знімали свої фільми на місці — на міських вулицях та в інших автентичних місцях, а не на ділянках студії

— і вони використовували постсинхронізований звук (дубляж діалогів у студії після зйомки), щоб забезпечити більш плавний рух камери серед реалістичних умов.

Режисер Лукіно Вісконті створив фільм про сицилійське рибальське село «Земля тремтить» (1948), використовуючи замість акторів справжніх рибалок та їхні родини. Режисер Федеріко Фелліні розпочав свою діяльність у неореалістичному русі як сценарист фільму «Рим, відкрите місто», але як режисер у 1950-х роках і пізніше його роботи наголошували на комедії та духовному вимірі.

У 1950-х роках у Франції сформувався ще один новий рух під керівництвом молодих кінокритиків. Ці критики скаржилися на те, що вони вважали високолітературним стилем французьких фільмів, які (на їхню думку) вважали сценариста важливішим за режисера. Вони писали статті, вихваляючи голлівудських режисерів, таких як Альфред Хічкок, як справжніх «авторів» своїх фільмів, оскільки вони контролювали візуальний образ, і вони проголошували «авторську політику». Їхня увага до режисера мала тривалий вплив на написання історії кіно та критику.

Наприкінці 1950-х кілька цих критиків зняли свої перші художні фільми, які відображали їхні теорії та стали відомими як французька «Нова хвиля». Серед провідних фігур був Жан-Люк Годар з його першим повнометражним фільмом «Затаївши подих» (1961). Фільм Годара кинув виклик умовностям оповіді, використовуючи стрибкові скорочення, у яких проміжки в часі порушують безперервність сцени. Такі інновації свідчать про бажання кінематографістів нової хвилі переосмислити кіно, водночас віддаючи данину Голлівуду та глибоко занурюючись у масову культуру.

Французька нова хвиля відродила роль Франції як лідера світової кінематографічної культури та зміцнила зв'язок між прагненнями кіно до артистизму та його популярністю. З'явившись напередодні бурхливого десятиліття 1960-х, він надихнув молодих кінематографістів у всьому світі,

а «нові хвилі» послідували в таких країнах, як Чехословаччина, Японія та Бразилія.

Окрім італійського неореалізму та французької нової хвилі, 1950-ті роки ознаменувалися появою міжнародного арт-кінематографа, що акцентує увагу на досягненнях окремих кінематографістів. Серед провідних діячів міжнародного руху був шведський режисер Інґмар Бергман. Кінокар'єра Бергмана, яка почалася в 1946 році, охоплює півстоліття, причому його найбільш шанована та впливова робота була створена в 1950-х роках.

Кінобачення Бергмана яскраво проявилось в двох фільмах, що вийшли в 1957 році, «Сьома печатка» і «Суниця». Ці фільми стосуються великих філософсько-релігійних тем: присутності Бога у світі, абсурдів життя, самотності та холоду смерті. Дія серіалу «Сьома печатка» розгортається в середні віки і містить символічний шаховий матч між лицарем і фігурою, що символізує смерть. «Дика суниця» розповідає про літнього професора медицини, який розмірковує та мріє про своє минуле життя, представлене у спогадах, під час подорожі, щоб отримати почесний ступінь.

Іншою видатною постаттю світового художнього кіно був іспанець Луїс Бунюель, хоча його ім'я не було новим на світовій арені. Бунюель став відомим в авангардних колах завдяки «Золотій добі» (1930). У 1930-х роках він зняв свій єдиний неігровий фільм — гострий репортаж про злиденний регіон Іспанії «Земля без хліба» (знятий 1932, випущений 1937).

Вирушивши в еміграцію під час громадянської війни в Іспанії в середині 1930-х років, Бунюель провів у Сполучених Штатах майже десять років, не знімаючи фільму, перш ніж відновити свою кар'єру в Мексиці в 1946 році. Його мексиканський фільм «Молоді та прокляті» (1950) переміг фестивалівних призів і повернув йому міжнародну популярність. Це був фільм про збіднілу вуличну молодь, але Бунюель наполягав, що це не реалістичний твір, і він використовував сни, бачення та репрезентації станів свідомості, щоб збільшити його психологічний портрет героїв.

Після 11-ї світової війни Німеччина була розділена на радянську зону окупації (яка стала Німецькою Демократичною Республікою, або Східною Німеччиною) і зону союзників (яка стала Федеративною Республікою Німеччини, або Західною Німеччиною). Кожен з них дотримувався окремої політики кіновиробництва, доки країна не возз'єдналася в 1990 році. Кілька років після війни жоден кінематограф не справляв особливого враження на міжнародній арені. Але це почало змінюватися в 1960-х роках у Західній Німеччині, коли група молодих кінематографістів прагнула створити нове німецьке кіно, схоже на «Нові хвилі».

У британській традиції неігрового кіно у 1950-х роках розвинувся рух за вільне кіно, який відродив документальні фільми про життя робітничого класу. Британське кіно також запропонувало широкий вибір альтернативних творів, включаючи феміністичні фільми таких режисерів, як Саллі Поттер, і фільми, що представляють британську чорну та гей-культуру.

Державний контроль над кіновиробництвом залишався сильним у Радянському Союзі в роки після Другої світової війни і тривав до розпаду СРСР у 1991 році. Протягом кількох десятиліть після 1945 року в Європі та Сполучених Штатах поширювалося небагато радянських фільмів. Найвідомішим став фільм «Летять журавлі» (1957) про несправедливість і марність Другої світової війни режисера Михайла Калатозова.

Наприкінці 1950-х і в 1960-х роках, у період більшої творчої свободи в радянському культурному житті, з'явилося кілька режисерів, чії приголомшливі роботи були визнані головними досягненнями світового кіно. Сергій Параджанов із радянської республіки Грузія зняв «Тені забутих предків» (1964), стильовий тур де-форс, який вирізнявся зображенням емоційних станів героїв. Андрій Тарковський поставив «Андрій Рубльов» (1966), «Соляріс» (1972) та інші містичні, надзвичайно символічні твори.

Польща першою залишила свій слід на міжнародному рівні завдяки фільмам Анджея Вайди, зокрема «Покоління» (1954) та «Попіл і діаманти» (1958). Останній фільм став візуальним тріумфом глибокого фокусування та тривалого кінематографа.

Міжнародне визнання кінокультури Японії та Індії прийшло після 1945 року, починаючи з визнання окремих режисерів. Японські режисери-ветерани Мізогуті Кендзі та Озу Ясудзіро разом із молодшим режисером Акірою Куросавою були визнані в 1950-х роках провідними стилістами кіно. Озу знімав заплутані, інтимні фільми сімейного життя, такі як «Токійська історія» (1953). Куросава, який все ще діяв у 1990-х, став відомим завдяки таким епічним фільмам (фільмам минулого), як «Рашомон» (1950) і «Сім самураїв» (1954). У 1960-х роках у Японії була своя «нова хвиля» з фільмами Ошіми Нагіси, Імамура Шохея та Шиноди Масахіро.

Кіно в Індії розвивалося протягом 1930-х років як популярна розвага, де домінували мюзикли. У країні з понад дюжиною основних мов кіномузика пододала мовні бар'єри. Виконавці, які співали, здобули надзвичайну популярність завдяки записам і радіотрансляціям кіномузики. Мабуть, першим індійським режисером, який отримав міжнародне визнання як кіностиліста, був Сат'яджит Рей, чия «Трилогія про Апу» - «Пісня маленької дороги» (1955), «Нескорений» (1956) і «Світ Апу» (1959) — екранізував відомий бенгальський роман у неореалістичному стилі. Мрінал Сен став відомий як режисер фільмів на політичну тематику. Популярне індійське кіно продовжило свої традиції музики та мелодрами.

Фільми також виникли в китайській культурі протягом 1980-х років. У КНР з'явилося нове покоління режисерів — Чень Кайге, Чжан Імоу, Тянь Чжуанчжуан. Порушивши традицію студійного кіно, вони вирушили до сільської місцевості Китаю, щоб знімати фільми про повсякденне життя. Гонконг, який має репутацію комерційних фільмів про бойові мистецтва,

також випустив таких кінорежисерів, як Стенлі Кван, який знімав популярні мелодрами з сенсаційними сюжетами та гострими соціальними коментарями.

Хоча англомовні країни Австралії та Нової Зеландії випустили фільми на початку 1900-х років, вони мали труднощі зі створенням власної кінокультури, оскільки американські та британські фільми домінували в їхніх кінотеатрах. Відродження кіноіндустрії почалося в Австралії в 1970-х роках із збільшенням державного фінансування кінопроектів і кращою підготовкою кінематографістів. Ця політика пожинала успіх як у кількості створених фільмів, так і в міжнародному визнанні таких режисерів, як Пітер Вейр, за «Пікнік біля Вісячої скелі» (1975) та «Остання хвиля» (1977); Джилліан Армстронг за «Мою блискучу кар'єру» (1979); та деякі інші.

Після такого великого успіху всі австралійські кінематографісти, названі вище, прийняли пропозиції зніматися в Голлівуді і залишилися здебільшого в Сполучених Штатах. Те саме стосується таких акторів, як Мел Гібсон. Як зірка австралійських фільмів «Божевільний Макс» (1979) і «Божевільний Макс 2» (1981), Гібсон став знайомою фігурою в голлівудських бойовиках.

Новозеландська режисерка Джейн Кемпін здобула ім'я в Австралії завдяки таким фільмам, як «Солодка» (1989) і міжнародний хіт «Піаніно» (1993). Режисер Лі Тамахорі вражаюче дебютував фільмом «Одного разу були воїни» (1994), який розповідає про сучасне міське життя серед корінних жителів Нової Зеландії маорі. Тоді Тамахорі пропустив Австралію та відправився безпосередньо до Голлівуду.

Хоча Єгипет і деякі інші арабські та африканські країни створювали фільми десятиліттями, кіновиробництво в основному почало розвиватися на африканському континенті лише після 1960-х років, у період формування нації.

В Африці на південь від Сахари піонером кіно був Усман Сембене з Сенегалу, прозаїк, який став режисером. Історики кіно вважають

Кінодебют Сембене «Чорна дівчина» (1966), перший темношкірий африканський повнометражний фільм, незважаючи на те, що він знімався переважно у Франції з французькою знімальною групою. Пізніше Сембене повернувся до Сенегалу і зняв серію політичних, соцреалістичних і епохальних фільмів, які відносять його до провідних кінематографістів епохи.

Відродження латиноамериканського кіновиробництва, починаючи з 1960-х років, мало коріння як у кіно, так і в політиці: неореалізм і французька нова хвиля, з одного боку, і політичні зміни, такі як комуністична революція на Кубі 1959 року, з іншого. Найвидатніший рух кіно, *сінема ново* (нове кіно), виник у Бразилії з роботами, які драматизували соціальні проблеми нації. Режисер Глаубер Роша зняв потужні фільми, дія яких відбувається у віддалених регіонах країни, зокрема «Поворотний вітер» (1962), «Чорний бог, білий диявол» (1964).

Після того як уряд Фіделя Кастро прийшов до влади на Кубі в 1959 році, знадобилося майже десять років, перш ніж державні зусилля сприяти кіновиробництву почали приносити плоди. Найвизначнішим кубинським режисером був Томас Гутьєррес Айєа, чий «Спогади про відставання» (1968) були роздумом про зміни на Кубі на початку 1960-х років.

Мексиканське кіно вже пережило три важливі періоди кіновиробництва: роки навколо Першої світової війни, 1930-ті роки та роки Бунюеля в Мексиці наприкінці 1940-х і на початку 1950-х років. Незважаючи на те, що країна не підтримувала значного руху кіно в наступні десятиліття, вона випустила окремі важливі роботи. Це картина Поля Ледюка «Фріда» (1984), яка драматизує життя художниці Фріди Кало, і Альфонсо Арана «Як вода для шоколаду» (1991), дуже популярна робота, яка поєднує реалістичні деталі з елементами фентезі в стилі, який називається магічний реалізм.